

A

ACCENTUL — pronunțarea mai intensă sau pe un ton mai înalt, fie a unei silabe dintr-un cuvânt, fie a unui cuvânt dintr-o propoziție sau dintr-o frază.

~ **LIBER** (inclusiv accentul românesc) — care nu este legat de o anumită poziție în cuvânt a silabei, putând ocupa locuri diferite.

~ **MOBIL** — care își schimbă locul pe parcursul flexiunii,

trecând de pe o silabă pe alta.

Ex.: mérgem – mergeám – mersésēră.

~ **OXITON** — care este situat pe ultima silabă a cuvântului.

Ex.: pantalón, basmá, bumbác.

~ **PAROXITON** — care se află pe penultima silabă a cuvântului.

Ex.: cásă, măsă, apă.

~ **PROPAROXITON** — care este situat pe silaba antepenultimă a cuvântului.

Ex.: répede, cămēră, líníște.

ACORDUL — procedeu sintactic care stabilește concor-

danța formală în ceea ce privește categoriile gramaticale (persoană, număr, gen, caz), între părți de propoziție legate prin anumite raporturi de determinare: între subiect și predicat, între substantiv (sau substitutul lui) și unele atribute, între subiect și complementul circumstanțial de mod exprimat printr-un adjectiv (sau printr-un substitut al său).

Ex.: Maria și Mihai au plecat în excursie.

~ PRIN ATRACȚIE

(abatere propriu-zisă de la regulile acordului) — apare ori de câte ori un cuvânt nu se acor-

dă cu termenul pe care îl lămurește ori la care se referă, ci cu altul care se află mai aproape de el ori se impune mai mult atenției vorbitorului.

Ex.: Frecvența greșelilor de ortografie sunt cauzate de lipsa de exercițiu.

~ DUPĂ ÎNȚELES

(abatere propriu-zisă de la regulile acordului) — apare cel mai adesea atunci când subiectul gramatical al propoziției este exprimat printr-un substantiv colectiv urmat de un determinant la numărul plural.

Ex.: O mulțime de oameni au pierit în război.

ADJECTIVUL —

partea de vorbire flexibilă care arată o însușire a unui obiect, însoțind și determinând substantivul care denumește obiectul; se acordă în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl însoțește.

Ex.: *copac înalt, rochie roșie, carte interesantă, student bun* etc.

~ **SIMPLU** — adjectiv format dintr-un singur cuvânt.

Ex.: *alb, galben, curat, murdar, bun, rău* etc.

~ **COMPUS** — adjectiv format fie prin contopirea mai multor elemente, fie prin alăturarea ele-

mentelor componente.

Ex.: *dacoroman, cumsecade, cumin-te, nemaiauzit, binemeritat, atotputernic, sud-estic, ruso-turc, așa-zis, tehnico-științific* etc.

~ **CALIFICATIV** — adjectivul care exprimă însușiri ale obiectelor.

Ex.: *penar alb, cer albastru, copac înalt, pod mic, stradă mare, sacou negru, bluză vărgată, cusătură strâmbă* etc.

~ **DETERMINATIV** — adjectiv care nu exprimă însușiri ale obiectelor, dar însoțește și determină substantive, acordându-se în

gen, număr și caz cu ele; provin din alte părți de vorbire, prin schimbarea valorii gramaticale.

Ex.: cartea **mea**, stiloul **acesta**, **fiecare** om etc.

~ **VARIABIL CU DOUĂ TERMINAȚII** — adjectiv cu forme deosebite după gen la nominativ singular.

Ex.:

• elev **bun** – elevă **bună**;

• câine **negru** – rochie **neagră**;

• copac **înalt** – fată **înaltă**.

~ **VARIABIL CU O TERMINAȚIE** — adjectiv cu o singură formă de nominativ singular pentru toate genurile.

Ex.: mare, limpede, subțire, turbure, iute, cuminte etc. ;

• perete / câmpie / carnet **verde**; pereți / câmpii / carne **verzi**.

~ **INVARIABIL** —

adjectiv care păstrează aceeași formă, indiferent de gen, număr și caz.

Ex.: fericite, propice, perspicace, eficiente, atroce, sarea, ditamai, asemenea, gri, maro etc.;

• perete / stofă / sticlou **maro**; pereți / stoffe / sticlouri **maro**.

~ **PRONOMINAL** —

adjectiv provenit din pronume, acordat în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl însoțește.

Ex.: *casa mea, acest penar, nicio sală* etc.

~ **SUBSTANTIVIZAT**

— adjectiv care a devenit substantiv în urma schimbării valorii gramaticale.

Ex.: *leneșul, frumosul, cel frumos, cel înalt, cei cuminiți, albastrul* etc.

ADVERBUL — partea de vorbire neflexibilă care arată o caracteristică a unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri; determină verbe (sau locuțiuni verbale), adjective (sau locuțiuni adjectivale) și, uneori, alte adverbe.

~ **SIMPLU** — adverb

format dintr-un singur cuvânt, chiar dacă, etimologic, structura sa este complexă.

Ex.: *așa, ieri, sus, jos, azi, mâine, unde, târâș, cruciș* etc.

~ **COMPUS** — adverb format din două sau mai multe cuvinte.

Ex.: *deasupra, dinafară, dindărăt, de vreme, oricum, oriunde, nicidecând, niciunde, astă-vară, ieri-seară, după-masă* etc.

~ **DE MOD** — arată modul în care se realizează acțiunea, starea, însușirea; determină, în general, verbe, adjective și adverbe.

Ex.: *alene, încet,*